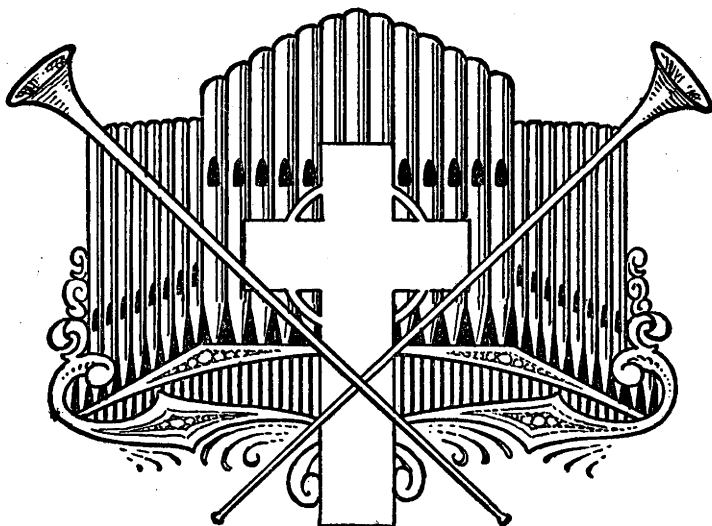

Bilaga medföljer detta nummer.

TIDSKRIFT FÖR KYRKOMUSIK OCH SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ORGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER
OCH
SVERIGES ALLMÄNNA ORGANIST- o. KANTORSFÖRENING

UNDER MEDVERKAN AV INTENDENTEN BENGT CNATTINGIUS, LINKÖPING, PROFESSOR
OTTO OLSSON, STOCKHOLM, KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. KNUT PETERS, SÖNDRUM
OCH MUSIKDIREKTÖREN SVANTE SJÖBERG, KARLSKRONA

UTGIVEN AV DOMKYRKOVICEPASTOR ARTHUR ADELL, LUND

1 Augusti SJUNDE ÅRGÅNGEN N:o 7-8.

1932

STOCKHOLM, SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

UPPSATSER.

	Sid.
A. Adell: Kortare litanian	12
Julbön för barn	167
F. M. Allard: En gudstjänstbild från barockens Tyskland	1
—»— Norsk korallhistoria	124
H. Andersson: Fader Löhe	49
—»— Till prästråktens historia	93
B. Anrep-Nordin: Kaminski som orgelkomponist	145
—»— C. F. Hennerberg (In memoriam)	156
Böner: på kyndelsmässodagen	1
på kyndelsmässodagen	1
för påsk	33
på apostladagar	97
i adventstiden	161
B. Cnattingius: Tessin d. y. som kyrkoarkitekt	7
Uställningen i Essen 1932	182
E. Eidems herdabrev	81
S. Estborn: Thomas Kingos Aandelige Siunge-Koor	85
K. E. Forsell: Kyrkomusik i Finland	10
J. Hedar: Cæciliaföreningens årsmöte i Regensburg	115
—»— G. Ph. Telemann	180
Kyrkomötet: Liturgiska och kyrkomusikaliska motioner	127
Kantorsfrågan	130
Lägre organistexamen	141
E. Liedgren: Breviariehymnerna	165
L. Lindhagen: De aduentu Domini	161
E. Lundblad: Gammal uppbyggelsehistoria	163
C. A. Moberg: Flerstämmig musik till evangelietexter	72
H. Mårtensson: Abbé Vogler som orgelbyggare	51
J. Nyvall: J. Morén (in memoriam)	61
Psalmvalet för folkskolan	55, 93
K. Peters: Från Luther till Bach	83
—»— Luther — konstnärer	113
—»— Liturgiska handböcker	148
N. O. Raasted: O. Olssons orgelkompositioner	33
A. Runbäck: Våra koralers harmonisering	65
J. Silbermann: Bachkantater på svenska	157
Våra gamla orglar (principuttalande)	17
B. Wester: Vårt gammalsvenska orgelbestånd	19
W. Ahlén: Orgelfrågor 1931	40
Nytt liturgiskt-musikaliskt material ..	154

RECENSERADE ARBETEN.

LITTERATUR.	Sid.		Sid.
F. M. Allard: Från Luther till Bach ..	83	E. Eidem: Herdabrev	87
T. Allgulin: H. v. Stenwinckel	187	H. Engberding: Das Hochgebet der Basileiosliturgie	75
G. Ankar, H. Nilsson, J. Nilsson: Andakt	179	L. Eisenhofer: Handbuch d. Kat. Liturgik	148
L. Becker: Chorallehre, ...	184	Evangelii- o. Bönbok för Finland ..	183
Cl. Blume: Unsere lit. Lieder	165	A. Geijer: Medeltida textilier	170
Th. Briemle: Unsere Heiligen	14	H. Halbig: Gregorianische Formenlehre	14
A. E. Burn: Te Deum	22	—»— Jahrbuch	107
Common Prayer Book (på svenska) ..	185	D. Helander: Bönbok	179
Fr. Dietrich: Geschichte d. deutschen Orgelchors	137		

	Sid.		Sid.
A. O. T. Hellerström: Liturgik	148	G. Rosendal: Rätta lärare.....	173
C. Horn: Das Christusbild	91	O. M. Sandvik: Norsk korallhistorie ..	124
G. Jeansson o. J. Rabe: Musiken genom tiderna	23	P. Schindler: Liturgi	148
D. Johner: Kleine Choralschule	136	G. Schwind: D. Lenz	188
O. Jonsson: Järnkors på Ekshärads kyrkogård	110	O. Sengpiel: Bedeutung der Prozession	171
Th. Kingo: Aandelige Siunge Koor....	85	J. Skougaard-Petersen: Bibeln gjenem 1000 aar	26
Luthers lilla Katekes (Ljunghoff)	141	V. Sylwan o. A. Geijer: Siden och brokader	46
A. Malmberg: Assar Lindeblad	88	L. Söhner: Begleitung des greg. Choralen in Deutschland	76
H. J. Moser: Die mehrstimmige Vertoning des Evangeliums	72	O. Thulin: Lutherstadt Wittenberg ...	14
H. Preuss: Martin Luther als Künstler	113	Weigl: Handbuch der Orgellitteratur	108
J. Reil: Christus am Kreuz	189	A. Wiesenhütter: Wort Gottes	78

MUSIKALIER.

	Sid.		Sid.
Th. Aagaard: 25 Preludier	138	A. Mendelssohn: Silesiusmotetten	88
Abendgebet der Kirche (Complet.)....	24	J. Morén: Oss himmelens Gud	171
Altklassiske Messen	88	H. Norrman: Blåöga, solöga	25
E. Alnaes: Sov och dröm	109	Y. Norén: Giv mig din frid	109
C. Ameln, J. Hatzfeld, W. Thomas: In Natali Domini	185	O. Olsson: Orgelkompositioner	33
J. S. Bach: Kantater på svenska.....	157	— — Härlig är helgedomen	110
— — Triosonate	91	K. Peters o. A. Runbäck: Julotta	154
— — Dig skall ditt Sion sjunga	171	G. Preitz: Gustav Adolf	172
H. Berggren: Rosa rorans	185	T. Rangström: Fosterlandet	140
D. Buxtehude: Jesu meine Freude....	14	J. Rheinberger: Orgelsonater	186
— — Magnificat	140	G. B. Riccio: Jubilent omnes	90
— — Befiehl dem Engel dass er komm	140	J. Rosenmüller: Lamentationes Jeremiae	89
— — Cantate Domino	140	— — Der 138 Psalm	89
— — In dulci júbilo	172	— — Der 134 Psalm	140
C. Carlsen: Fra Davids salmer	91	G. Rüdinger: Sonate f. Orgel	26
J. N. David: Choralwerk	90	O. M. Sandvik: Kirkelige Korsange ..	171
E. Eklöf: Morgonpsalm	26	H. Schindler: Sonate f. Oboe u. Orgel	109
J. L. Emborg: Fire Orgelkompositioner	108	H. Sundblad-Hahne: 8 julsånger.....	172
H. F. Enckhausen: 73 Choralvorspiel	138	W. Thomas, K. Ameln: Weihnachtslied	185
M. Franck: Dank sagen wir alle Gott	172	T. Torlind: Anglarnas sång	109
W. Huus-Hansen: Gloria in excelsis..	171	J. Thorkildsen: Guds navn	171
Hymnserien (Diakonistyrelsens) ..	89, 139	J. Vierdanck: Weihnachtskonzert ...	186
Högmässans kyrkobön m. m.	154	A. R. Wachtmeister: In memoriam ..	109
Julottas	154	I. Widéen: O Jesu Christe care	26
H. Kaminski: Orgelverk	145	— — Hymn på Gustav-Adolfs-dagen... 138	
»Körsången» III	25, IV, 109	— — Vid Jesu kors	186
J. Kuhlo: Choralbuch	25	A. Widemann: I templet	46
Libertas	185	W. Ahlén: O Gud som hög i himlen bor	172
Luetkemann: Fantasier	46		

MEDDELANDEN.

	Sid.		Sid.
Kyrkosångens Vänner ..	15, 27, 57, 79, 189	Nya orglar	15, 42, 62, 79, 94, 173
Sveriges Kyrkosångsförbund ..	15, 29, 189	Val.....	15, 28, 62, 79, 94, 159, 174, 190
Organist- och Kantorsföreningen	15, 28, 94	Från Finland	10, 159, 174, 196
Kyrkokalender..	13, 15, 30, 47, 63, 79, 94, 111, 143, 159, 169, 174, 190	Från Tyskland 14, 30, 63, 79, 94, 159, 196	

MUSIKBILAGOR.

Evangelisk Tidegård: Vid Laudes. Mars. Liturgiska morgonböner. Augusti. Förslag till nya koraler: April.

Bilagorna i tv.-8:o utgåvan (i kapsel)

Tidskrift för Kyrkomusik och**Svenskt Gudstjänstliv**

Redaktionens adress:
Bredgatan 14, Lund. Tel. 6 58.

Expeditionens adress: Svenska Kyrkans
Diakonistyrelses Bokförlag, Stockholm 7.
Tel. Norr 324 05.
Postgiro 675.

Tidskriften utkommer med 1 nummer
den 15 i varje månad. För juli—aug-
numren dubbelnummer den 1 aug.

Prenumerationspris: å posten, i bok-
handeln eller direkt från förlaget: kr.
4:50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
rättning av annons i flera nummer.

Detta nummer innehåller bl. a.: Ur den
Gamla Psalmbokens evangeliebok. — Dom-
kyrkovicepastor A. Adell, Lund: Den litur-
giska morgonbönen. — Meddelanden. —
Kyrkokalender.

Musikbilaga: Morgonböner för skolan.

Lediga tjänster, se omslaget sid. III.

LIBRARIA

Lästmakaregatan 30, Telefon: 3523
S T O C K H O L M

KYRKLIGA TEXTILIER
KYRKLIGA KONSTFÖREMÅL

A N D A K T

BETRÄKTELSE OCH BÖNER

Av GUST. ANKAR, HOLGER NILSSON och JOHN NILSSON

Med förord av professor Torsten Bohlin.

»Sällan om någonsin har jag tått i händerna en andaktsbok som denna. Den är verkligen fylld av trons liv och synes från början till slut vara ett bönenes helgade verk... Någon lämpligare andaktsbok för den enskilda andakten känner jag för närvarande icke.»

*Kyrkoherde Ernst Sandgren
i Jönköpings-Posten.*

»Jag tvekar icke att beteckna boken såsom både nödvändig och välkommen, rent av unik... Det märks nog att de tre män, som utarbetat den äro förtrogna med ungdomens oro och deras hjärtas krav... Mätte boken få en vidsträckt spridning och bli flitigt brukad.»

*Kyrkoherde Carl Edström
i Skellefteå-Bladet.*

Fickformat. Kloth. 3: 50, skinnb. 6: 50.

SVERIGES KRISTLIGA STUDENTRÖRELSES BOKFÖRLAG

Ur Den Gamla Psalmbokens Evangeliebok.

I den avdelning benämnd *Evangelier och Epistlar* på alla söndagar, högtider och helgedagar, som var fogad till 1695 års psalmbok och som alltså närmast motsvarade vår nuvarande Evangeliebok, förekom i avdelningen *Evangelier och epistlar på Helgedagar* även anvisning om vilka böner och bibelperikoper, som skulle förekomma vid högtidlighållande av de sedvanliga apostladagarna, vilka ju som bekant avlystes såsom helgedagar först år 1772 i vårt land. Den frågan torde kunna uppställas om det ändock icke borde vara plats för sådana anvisningar även i vår evangeliebok. Vid skilda tider av året firas ju dock av olika anledningar högmässogudstjänster även på vardagar: vid prästkonvent, vid ungdomskurser, vid missionsmöten och eljes. Ofta stå därvid officianterna handfallna vid valet av lämpliga perikoper och böner omkring vilka hela gudstjänsten kunde uppbyggas. Måne icke lämpligen anknytning här kan ske till de gamla apostladagarna. Härnedan skall efter 1695 års evangeliebok an-
givas de böner och perikoper som förekomma på de olika apostladagarna, till ledning för dem som vilja pröva deras användbarhet i denna tid.

A. Adell.

Kollektbön på Apostladagar.

O HERRE, BARMHÄRTIGE GUD, som genom dina heliga apostlar har låtit förkunna din Sons evangelium i hela världen, giv oss nåd, att vi i tro må stadigt hålla oss vid deras undervisning och få syndernas förlåtelse, såsom de på dina vägnar hava tillsagt oss. Genom din Son, Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Epistlar och Evangelier på Apostladagar.

På den Helige Andreas dag (30 november.)

Epistel: Rom. 10: 10—18.

Evangelium: Matteus 4: 18—22.

På den Helige Tomas dag (21 december.)

Epistel: Efes. 2: 19—22.

Evangelium: Joh. 20: 24—31.

På den Helige Mattias dag (24 februari.)

Epistel: Apostlg. 1: 15—26.

Evangelium: Matt. 11: 25—30.

På den Helige Filippus och Jakobs dag (1 maj.)

Epistel: Vishetens bok 5: 1—5.

Evangelium: Joh. 14: 1—14.

På den Helige Petrus' och Paulus dag (29 juni.)

Epistel: Apostlg. 12: 1—11.

Evangelium: Matt. 16: 13—19.

På den Helige Jakobs dag (25 juli.)

Epistel: Rom. 8: 28—39.

Evangelium: Matt. 20: 20—23.

På den Helige Bartolomeus' dag (24 augusti.)

Epistel: Såsom på Tomas' dag.

Evangelium: Luk. 22: 24—30.

På den Helige Matteus' dag (21 september.)

Epistel: Efes. 4: 7—13.

Evangelium: Matt. 9: 9—13.

På den Helige Simons och Judas dag (28 oktober.)

Epistel: Såsom på Tomas' dag.

Evangelium: Matt. 10: 5—15.

Evangeliekollekter för apostladagar.

O Herre Jesu Kriste, du levande Guds Son, som genom ditt ord för-
mår allt vad du vill, vi bedja dig, att vi må efterlikna dina lärjungar, vilka,
när de hörde ditt ord: Följen mig, så skall jag göra eder till människo-
fiskare, strax övergävo allt och följde dig. Låt din Helige Ande så bereda
våra hjärtan, att vi i tron alltid må vara ditt heliga ord lydiga och under-
givna, och utan dröjsmål efterfölja det, och därigenom få syndernas för-
låtelse och en evig salighet. Du som lever och regerar med Gud Fader
och den Helige Ande från evighet till evighet. Amen.

(Den Hel. Andreas dag.)

Herre Gud, himmelske Fader, som genom din Son har kommit oss
arma syndare till hjälp och undsättning, var oss nådig och hjälp oss ut
ur vår otro till att av hjärtat förlita på ditt ord och dina löften. O du

Jesu, Kriste, Guds Son, som icke övergav den tvivlande Tomas, utan hjälpte honom nådeligen, giv din Helige Ande i våra hjärtan så att vi aldrig tvivla på din nåd, utan genom en fast tro på din barmhärtighet få en evig salighet. Amen.

(Den Hel. Tomas' dag.)

Vi tacka dig, Herre Gud, himmelske Fader, att du i din Son Jesus Kristus har uppenbarat din nåderika vilja och ditt kärleksfulla hjärta emot oss, och bedja dig att du ville göra oss fasta i tron och i ditt namns bekän- nelse, och få en evig salighet. Amen.

(Filippus och Jakobs dag.)

Herre Gud, himmelske Fader, som genom ditt ord har kallat oss till ditt rike, i vilket syndernas förlåtelse, barmhärtighet och all nåd är, vi bedja dig att du ville genom din Helige Ande väcka och upplysa våra hjärtan, så att vi (såsom Matteus) följa din röst, vända oss från synden och förlita oss på din nåd. Genom Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

(Den Hel. Matteus' dag.)

Den liturgiska morgonbönen.

*Föredrag vid 16 allm. svenska Flickskolemötet i Örebro 17 juni 1932,
här något utvidgat.*

Den liturgiska morgonbönen i skolan, — det torde vara tillbörligt, när detta ämne avhandlas i Laurentius Petri födelsestad, att erinra om att saken har ett intressant historiskt perspektiv. Man kunde ha börjat i medeltiden och dess katedralskolor, men för oss är det nog att låta blicken stanna vid förhållandena sådana de utgestaltades under reformationstiden förnämligast tack vare det energiska och kunniga arbete, som utfördes av Sveriges förste evangeliske ärkebiskop. Hans starkt framträdande positiva inställning till det historiskt givna kom i hög grad att bestämma hans åtgöranden för ordnande av såväl kyrkans gudstjänstformer som ock av undervisningen i skolorna. I 1571 års kyrkoordning, som ju tillika är vår första evangeliska skolordning, har han givit antydningar om huru han tänkte sig att den dagliga bönegudstjänsten i kyrkan, det gamla officiet, och därav främst de stora dagstiderna: matutinen, eller ottesången och vespern eller aftonsången, skulle kunna bevaras. När kor-

prästerna, genom Gustav Vasas hårdhanta reduktion av kyrkornas medel minskades till antalet, blev det djäknarna, som alltmera ensamma fingo upprätthålla tiderna i kyrkan, åtminstone på helgdagarna. »Men», tillägger Laurentius Petri i kapitlet Ordning med kyrkosång i 1571 års kyrkoordning, »för söckendagarna ville det ock vara djäknarna för tungt var dag sjunga uti kyrkan. — Dock må djäknarna morgon och afton sjunga i stället för ottesång och aftonsång i skolan några hymner eller vad skolmästaren därtill förordinerar.»

På detta sätt flyttades alltså delar av de gamla kanoniska timmarna in i skolan såsom daglig morgon- och aftonbön.

Kyrkoordningen gör ytterligare, om än sparsamma anvisningar om denna del av livet inom skolans väggar under reformationsårhundradets senare del. I kapitlet om ordning huru läsas skall i skolorna avskiljes timmen mellan kl. 12 och 1 till musik. Av denna skall övas både 'chorali och figurativæ'. Icke att de allenast sjunga ex usu, utan att de ock på samma tid varda undervisade in Rudimentis Musicae. Och skall den timmen brukas till sång icke måndagen allenast utan också alla de andra dagarna i veckan.

Den övning i koralång, som här nämnes, avser givetvis även och törhända i främsta rummet den gregorianska koralen, tidesången.

På måndagens afton när skolmästaren förhört de små som äro i nedersta kretsen låter han hela skolan sjunga någon kristelig hymn eller antifon på latin, sådan som den är, vilken man haver plägat sjunga de Ascensione Domini, nämligen Jesu nostra redemptio etc. Item de sancto Spiritu, (= sv. psb. 132), vilken de om morgonen alltid, såsom vanligt är, skola sjunga. Därpå läser han kollektan och giver dem så, när klockan slår fem hemlov.

För lördagen meddelas denna anvisning: Sedan förr än djäknarna gå till aftonsången måste han förhöra Officia Ecclesiastica, Lecser (varmed avses lektioner, d. v. s. läsningar ur bibeln) och annat.

Och slutligen meddelar ärkebiskopen för söndagen denna bestämelse: Men efter aftonsången må man förhöra, särdeles dem som icke ännu äro mycket övade Tropos tonorum, Musicalim och Intonationes Psalmorum och sedan giva dem Argumentum Compositionis såsom förut är sagt . . . Den ordning som behöves för sången i kyrkan, skall skolemästaren icke heller förgäta, utan alltid låta skicka dit vissa Officiales, Horistas, Rectores, Lectores, Versicularios etc. vilka öva sig där i tid, så att de äro med saken färdiga. Sammalunda Cantores in figurativis när någon stor högtidsdag tillstundar. Dessa skola ej heller framkomma oövade. Alla dessa citat ur kyrkoordningen, här meddelade i moderniserad gestalt,

visa huru skolans sångundervisning tog sikte också på gudstjänstlivets behov i församlingskyrkan.

Vår första evangeliska kyrkoordning bevisar sålunda att kyrkan för den liturgiska sångens vidmakthållande i hög grad måste lita till skolornas elever, här närmast katedralskolornas, men ock att skolorna av de gamla bönetimmarna bevarade såsom liturgiska morgon- och aftonböner kyrkans gamla kanoniska timmar eller delar därav.

Huru nitiskt och framgångsrikt tidebönerna understundom övades av skolemästarna i enlighet med ärkebiskopens anvisningar förstå vi av Johan Bureus skildring av sina upplevelser från gudstjänsterna i Nederluleå kyrka vid julen och nyårsskiftet 1599—1600. Från koret ledde han den gregorianska ottan med hjälp av sina gossar, men han sekunderades därvid av hela församlingen.

Man kunde sedan följa utvecklingen av de liturgiska morgon- och aftonbönerna i skolorna genom anvisningarna i de stora biskoparnas kyrko- och skolordningar under de följande århundradena. Med vilken seghet, som de levde kvar förstå vi av att, såsom H. Wijkmark skriver i sin avhandling om Samuel Ödmann, ännu på Ödmanns tid det dagliga arbetet i skolorna hade en avgjort kyrklig betoning, inramat som det var av en serie gudaktighetsövningar, vid vilka samma latinska formulär regelbundet användes. *Preces matutinae et vespertine* (morgon- och aftonbönerna) mässades, skriver han, av claviger — Holbergs hebdomarius — som också officierade vid lördagens stutamöte. Wijkmark anser sig kunna rekonstruera morgonbönen under Ödmanns skoltid i Växjö. Först sjöngs unisont: *Veni sancte Spiritus*, se svenska psalmboken 132, vilken sedan långt tillbaka var den stående begynnelsepsalmen vid morgonböner; Laurentius Petri betecknade den ju redan såsom den vanliga sången. Den åtföljdes av sin versikel: *Emitte Spiritum*: Psaltaren 104: 30, där claviger sjöng första halvversen och alla svarade den senare. På samma sätt utfördes ännu en följande versikel: Herre, hör vår bön och låt ditt rop komma inför dig. Därefter lästes av claviger latinska böner först en morgonbön, alla besvarade av ett unisont Amen.

Den fasta liturgiska ordningen, dag från dag lika, stod ju här kvar, men de delar av de gamla kanoniska tiderna, vari skolans alumner själva kunde tagit del hade skjutits åsido.

Utvecklingen gick under det följande århundradet allt mera i denna riktning. Den liturgiska morgonbönen kom att ersättas av betraktelsen. Claviger ersattes av läraren, elevernas medverkan inskränktes till deltagande i psalmsången före och efter morgonbönen.

Detta skedde i skolan samtidigt med det tilltagande förfallet på det

liturgiska området inom kyrkan och med det minskade utrymmet och intresset för sången inom skolan.

Man står nu vid den punkten i utvecklingen att i diskussionen om morgonbönens utgestaltning det ämnet kan ställas upp och diskuteras: *Liturgisk* morgonbön i skolan. Frågan om morgonböerna är ju överhuvud aktuell i svenskt undervisningsväsende inom de läger där man överhuvud väntar och önskar att av morgonböerna något skall utvinnas till skolans och elevernas fromma.

Jag tror icke att jag begår något större misstag om jag sammanfattande säger, att svårigheterna ifråga om morgonböerna bero av att eleverna vid den nuvarande anordningen, där en läst betraktelse, av egen eller av andras tillverkning, utgör huvuddelen, bero av att eleverna äro overksamma, så när som på psalmsången, vilken ofta, åtminstone mångestädes därtill är ganska klen, samt vidare därpå att det är ett nästan omänskligt krav som ställes på morgonbönförrättaren om han år efter år skall producera kanske halva hundratalet av betraktelser som icke få överstiga 10 minuter. Också de lästa betraktelserna ha sina vanskligheter.

Man frågar sig: Kan nu den liturgiska morgonbönen här sätta in och bjuda skolan någon hjälp? Jag frågar först: Huru skulle sådana liturgiska morgonböner lämpligen kunna gestaltas?

Någon tids erfarenhet av liturgiska andaktsstunder, som jag fått öva och anordna även med barn och ungdom, säger mig att anknytning till den gamla tradition, som från de urkristna bönetimmarna nedärvdes i den svenska evangeliska kyrkan, är möjlig och, jag tror, också lämplig. Materialet av vilka dessa andaktsstunder skulle uppbyggas, vore då givet.

1. Grundstommen bleve *psalmer ur psaltaren*. När det gäller andakter för barn och ungdom kan det ju bli fråga allenast om helt korta psalmer eller stycken ur psalmer. 2. Vidare skall förekomma någon läsning ur den *Heliga skrift* samt 3. Någon *Tidegärds hymn* (vad här menas förstås bäst av de exempel som återfinnas i vidfogade musikbilaga: Andakter för skolan). 4. Därtill bör fogas svenska psalmer, korta morgonböner, vilka böra vara skiftande för var dag i veckan, Fader vår och ett välsignelseord.

Också i fråga om dispositionen kunde man ansluta till den gamla tradition och följa någon av de smärre dagstiderna: ters, sext och non. Denna disposition är ock följd i de andaktsstunder, som åtfölja detta häfte som musikbilaga liksom ock i den andaktsstund, som utfördes vid mötet i Örebro. Gången är denna:

- 1:o) Svensk psalm.
- 2:o) Till ingång en åkallan inför Gud, en enda bönevers ur psaltaren.
- 3:o) En tidegärdshymn.
- 4:o) En psalm ur psaltaren med antifon.
- 5:o) Kort textläsning.
- 6:o) En kort växelsång, avsedd som svar på textläsningen.
- 7:o) Morgonbön och Fader vår samt välsignelseord.
- 8:o) Svensk psalm.

Med relativt korta psalmer ur psalmbok och psaltare samt kort textläsning kommer en sådan morgonandakt att vara ungefär 7 eller 8 minuter, vilket torde vara det tidsmätt som morgonbönen faktiskt numera kan påräkna, sedan från kvartstimmen dragits tiden för in- och utmarsch, och för rektors eventuella meddelanden.

Huru skall en sådan morgonandakt utföras?

Främst är det viktigt att minnas att barnen själva skola utföra den. Har man några äldre elever bör hela andakten under lärares tillsyn kunna utföras av dem.

Vidare är det värdefullt att de olika delarna utföras responsoriskt, så att hela andaktsstunden får karaktären av ett replikskifte. Detta skänker livfullhet åt det hela, och förhindrar, när det utföres rätt, sömnaktighet. Här kan man tänka sig olika möjligheter allt efter lokala förhållanden. En röst kan svaras av alla de i morgonbönen närvarande. Ett par röster sjunga mot flera. Eller två lika starka körer svara varandra.

I detalj kunde någon av andakterna utföras så: Åkallan till ingång: Vad som här och eljest i Tidegärd av ålder betecknats med *V.* (= Versus, versen) utföres av en ensam röst: den närvarande prästen, eller ledaren av morgonandakten, vid högtidliga tillfällen rektor eller eforus, eller ock ett par försångare ur elevernas led. (Det har från pedagogiskt håll sagts mig att det knappast är lämpligt att ha en enda försångare, en versikularius, intet finnes som hindrar att några få röster enas till en liten kör av versikularii.) Alla svara i Responsum, som här och annorstädes betecknas med *R.*). Detta Responsum kan ju också sjungas av en liten kör som tar plats tillsammans med försångarna framme i fonden. Ännu bättre vore dock om Responsum kunde sjungas av alla i morgonbönen deltagande. Den är ju också så enkel att detta bör kunna ske åtminstone sedan bönetimman övats någon tid.

Hymnen utföres lämpligen så att försångaren eller försångarna sjunga första versen, den andra versen sjunges av en kör, den tredje av en annan kör, som sitter mitt emot i fonden, och sista versen, i regel en lovsång till Treenigheten, sjunges av alla, helst alla i bönestunden del-

tagande, möjligen stående, i enlighet med bruket i vår kyrka vid församlingssången. Genom ett sådant utförande av hymnen får man fram en god och naturlig stegring. Om man så önskar kan man naturligtvis eljest låta alla närvarande sjunga hela hymnen. Man kan också växla mellan ett par röster och alla de närvarande som sjunga varannan vers. Under alla omständigheter bör man eftersträva omväxling och att söka göra alla de närvarande aktiva åtminstone på en punkt. Hymnen är därvidlag givetvis det enklaste att börja med.

Psalmen ur psaltaren föregås av antifonen, ramversen, som inleder och avslutar psalmen och som anger under vilken synvinkel den efterföljande psalmen skall sjungas och som därför bör skifta även efter kyrkoåret. Den kan intonas av försångarna eller en liten kör. Därefter sjunges psalmen växelvis, helst mellan två körer, som äro ungefär lika starka men gärna av olika röstlagen, eller ock mellan försångarna och en kör. Här vågar jag icke tillråda försöket att få alla de närvarande med. Därtill skulle åtminstone krävas mycket arbete. Till sist sjunges antifonen av hela kören eller alla de närvarande.

Responsoriet eller växelsången efter textläsningen utföres analogt med åkallan till ingång: V., versus, sjunga försångarna. R. Responsum alla.

Av de med detta nummer av tidskriften följande morgonandakterna torde den andra eller den sista vara lättast att inöva.

När jag i det föregående talat om sång av försångare och körer så får detta icke tolkas så som kunde dessa andakter endast utföras med sång. Jag ber i stället att på det kraftigaste få understryka att sången icke är nödvändig för tidegudstjänsternas utförande. Hela andakten kan läsas. Detta är ock gammal god tradition. Dessa andakter äro sålunda till icke endast för den som kan öva sång utan för en var. Det kan till och med under vissa förutsättningar förordas att andakterna läsas. De kunna bli värdigare utförda utan sång, blott de läsas vackert. Hellre en vackert läst andakt än en slarvigt sjungen. Men det förutsättes då att detta icke får inkräkta på barnens självverksamhet. Inte magistern eller fröken skall läsa dem, utan eleverna: en ensam eller ett par röster svara av en eller två talkörer. Inövandet av dessa andaktsstunder för talkörer torde icke taga avsevärd tid i anspråk, men skulle samtidigt vara en den allra bästa förberedelse för deras utförande under sång. Det finnes heller intet som hindrar att somliga delar läsas medan andra sjungas.

En god ordning vid inövandet torde vara denna: 1) Sedan andakten lästs in brukas den som morgonbön i växling mellan versikularii och två talkörer. 2) Några delar sjungas in, först hymnen och responsoriet, slutligen åkallan till ingång och psaltarpsalmen.

Några praktiska anvisningar för själva utförandet:

1. För mycken omsorg kan icke nedläggas på textuttalet. De liturgiska morgonbönerna tarva med nödvändighet en värdig och vacker diktion och absolut samtidighet vid utförandet av körens delar, vare sig dessa sjungas eller läsas. Med dålig textning och med bristande samtidighet faller den liturgiska andakten till marken.

2. Innan andakten kommer till bruk vid morgonbönen måste den vara noga inövad. Man har under övningen att aktge därpå att eleverna iakttaga den andaktsfullhet och stillhet, som kräves vid morgonbönen. Andakten skall utföras med friskt och rörligt tempo vid recitationen samt med röststyrka som icke överstiger mp. Liksom den alltför långsamma recitationen ger åt det hela ett intryck av sömnaktighet, så får bönen vid ett alltför högljutt utförande något rått och tarvligt över sig. Det skall vara andaktsfull högtidlighet icke uppstyld stelhet.

3. Om man sjunger, bör orgel brukas? Säkerligen är det nödvändigt att i de flesta fall anslag till de olika partierna givas från orgeln. Där emot är det otvivelaktigt till fördel att det flerstämmiga orgelackompangemanget utelämnas, det har en stor benägenhet att göra sången långsamare. Sjunger kören kan man till en tid spela själva melodistämman på orgeln. All orgelledsagning kräver stor aktsamhet från organistens sida och svaga stämmor i orgeln. Orgeln får ackompanjera icke leda sången. Den är ej till för att överskylla bristerna i inövningen.

4. De elever som utföra andaktsstunden böra placeras i bönsalens fond, ej på orgelläktaren, det är ju alltid vida enklare att uppfatta vad som sker framför en, när man ser den talande eller sjungande ej blott hör hans röst. För kören betyder en sådan placering ett tvång till självtukt vid framträdandet.

5. Det är oundgängligt nödvändigt att alla de vid morgonbönen närvarande hava ordalydelsen av andaktens skilda delar framför sig och att man genomgått ordningen för morgonbönen med dem innan den kommer till utförande som andaktsövning.

* * *

Frågar jag så: Vad skulle man kunna vinna genom bruket av sådana liturgiska morgonböner? så svarar jag:

1. Den största vinsten synes mig vara att de liturgiska morgonbönerna ge tillfälle till ett omsorgsfullt inövande av ett antal heliga texter, i första hand ur psaltarens psalmer, samt i antifonerna även av andra

bibelord. De betyda alltså ett införande i kristenhetens heliga urkund. I dessa morgonböner låter det sig också lätt göra att låta kyrkoårets gång avspeglas. Detta sker, utom genom de svenska psalmerna, som givetvis böra väljas med hänsyn till kyrkoårstiden, även genom införande av kyrkoårsbestämda hymner och antifoner, texter och böner.

2. Här erbjödes vidare en möjlighet till omväxling med de eljest brukade formerna för morgonbön. Inom dessa morgonböner föreligger också, med fasthållande av den skisserade dispositionen, möjlighet att ernå en stor skiftning, genom val av nya psalmer ur psaltaren: ett urval därur lämpat för barn, är lätt träffat. Svårare är det med hymnerna, till vilkas många vackra melodier det gäller att få goda och för barnen tjänliga texter. Omväxling kan ock erhållas genom själva utförandet: än kunna de läsas, än sjungas. Det är möjligt att med sådana morgonböner giva åt skolans andaktsliv både fasthet och tillräcklig omväxling.

3. Ytterligare uppför jag på tillgångarnas sida, att andakterna göra barnen aktiva. Denna möjlighet till självverksamhet från barnens sida kommer ju ett nutida allmänt erkänt pedagogiskt krav till mötes på en punkt där självverksamheten av ålder funnits, men där den under det sista århundradet inskränkts till ett minimum.

4. Det bör också påpekas att den apparat som erfordras för utförandet av dessa bönetimmar kan vara mycket liten: Ett par försångare och ett par växelkörare om ett tiotal röster vardera är fullt tillräckligt. I det föregående har jag förutsatt att dessa andakter utföras vid den gemensamma morgonbönen i skolans bönsal. Den kan givetvis likaväl utföras i det enskilda klassrummet.

5. Men den gregorianska sången? Ligger den icke nutiden alltför fjärran? Jag har gjort den iakttagelsen att barn ytterst lätt tillägna sig den. Dess omfång är ganska begränsat, särskilt lämpat för barnröster. Intervallerna med vilka den rör sig, äro enkla. Överhuvud ligger denna, man kan i viss mening säga primitiva musik barnets utvecklade musiksinnne mycket nära. Detta gäller både kyrkotonarternas från dur och moll skilda skalor, som ock den gregorianska sångens frihet från det moderna takttvånget. Barnet har som regel mycket lätt för att tillägna sig en naturlig och lättflytande recitation, helt olika den stelbenta och tröga talsång som särskilt stora mansröster ha att övervinna.

Jag fruktar att jag nu så ivrigt försökt mig på att framhålla fördelarna med dessa morgonböner, att mina åhörare i sina innersta redan mobiliserat opposition. Låt mig få säga att den liturgiska morgonbönen liksom allt annat här i världen har sin avigsida. Den framträder i den stund som slentrianen får komma in och förstöra. Slarvigt och sömn-

aktigt utförda bli dessa andaktsformer, liksom varje annan, motsatsen till vad de borde vara. På ledaren hänger här det mesta. Han måste vara på förhand väl förtrogen med andakten. Han måste veta att ingjuta den börens och stillhetens ande i sina versikularii och sångare, som ensamt förstår att göra morgonbönen till gudstjänst. Detta måste ske redan under övningen. Sådant kommer nämligen ingalunda över barnen därmed att man flyttar från sångsalen till bönsalen.

Men jag tror att där en ledare finnes, som äger viljan att skapa en liten självverksam gudstjänstfirande församling omkring sig, där kunna dessa enkla andaktsformer skapa verklig högtid och ge även åt oroliga barnasinnen stilla andäktighet och åt skolans arbete en helig invigning. Det är möjligt att förvandla en pompös högtidssal eller ett trist skrivrum till en verklig bönsal, en sannskyldig kyrka. Men det sker med den invigning, som heter unga hjärtans samfällda bön. Barnets bön är mäktigt att bygga altaret åt skolan.

— — — —

Vad här ovan sagts om den liturgiska morgonbönen i skolan gäller givetvis ock andaktsstunden, som plägar inleda eller avsluta konfirmandundervisningen. Också här kan den liturgiska bönen äga sitt värde. De samtidigt utarbetade andaktsformerna, som bifogas detta nummer av tidskriften, hava tillkommit även under beaktande av behovet av andaktsformer för konfirmandundervisningen.

Även i den kyrkliga ungdomskretsen torde dessa bönetimmar kunna brukas såsom omväxling med de eljest vanliga avslutningarna. Självfallet gäller detta i högsta grad när avslutningen förlägges till kyrkan.

Arthur Adell.

Recensioner.

Håndböcker.

Jahrbuch der staatlichen Akademie für Kirchen- und Schulmusik Berlin. Vierter Jahrgang. Okt. 1930 bis September 1931. Im Bärenreiter-Verlag zu Kassel 1932. Herausgegeben von Hermann Halbig.

Föreliggande arbete utgör en årsredogörelse för Tysklands förnämsta högre musikläroverk i fråga om kyrko- och

skolmusik. I spetsen för detsamma står den kände musikhistorikern prof. H. J. Moser, och under sig har han en stab av 41 lärare, bland vilka vi återfinna flera av tidens främsta namn på det liturgiskkyrkomusikaliska området. Konservatoriet tillgodoser så väl evangelisk som katolsk liturgik och kyrkomusik. Ämnena utgöras inom det musikteoretiska området av komposition, formlära, kontrapunkt

och harmonilära, instrumentation och dirigeringskonst, den äldre musikens uppbyggnad, improvisation, gehörsutbildning och musikediktat samt partiturspelning. Inom sångämnet förekomma övningar i röstutbildning och solosång, körsång, ledning av kör och skolkör, vartill är anknuten en körskola och förberedande körskola, ävenså en kantorikör och ett collegium musicum vocale för gregoriansk och katolsk figuralsång. På det instrumentala området undervisas i piano- och orgelspelning. Till det senare hör solospel, liturgiskt orgelspel, det senare med hänsyn såväl till evangelisk som katolsk ritus. Dessutom undervisas i violinspelning, solo- såväl som ensemblespelning, cello- och gambaspelning. Likaså förekomma övningar i stråkorkester. Förutom föreläsningar och individuell undervisning, seminarieövningar samt undervisning i skolklasser, hållas musikafnär med föredrag och musikuppföranden för deltagarna i de olika facken. Antalet elever utgjorde 1930—1931 omkr. 175. Årsredogörelsen innehåller sex avhandlingar, däribland en av Alfred Sittard om praktiska erfarenheter vid uppföranden av Schütz' verk, samt en dödsruna över prof. Waldemar Edler von Bausznern, som avled d. 20 aug. 1931. För dem, som önska vidare liturgisk och kyrkomusikalisk utbildning i utlandet, är denna årsredogörelse att rekommendera.

F. M. A.

Bruno Weigl: Handbuch der Orgelliteratur, Leuckarts Verlag, Leipzig, 1931. 318 sid.

Weigl har utvidgat Kothe-Forschhammers »Führer durch die Orgelliteratur», till en systematiskt ordnad förteckning av solokompositioner och instruktiva verk för orgel, skrifter om orgel och orgelbyggnad, liksom verk av allmän teoretiskt, biografiskt och historiskt innehåll. Författaren har tydligt eftersträvat fullständighet ifråga om sådana kompositörers — äldre såväl som moderna — arbeten som för

närvarande finnas att tillgå i musikförlagen. Ehuru han uppenbarligen icke alldeles lyckats i sitt förhåvande, har han emellertid åstadkommit en uppslagsbok av utmärkt värde för den, som vill få en orientering över vad som f. n. står en orgelspelare till buds från de större förlagen, i främsta rummet de tyska. En utmärkt värdefull nyhet är att författaren så långt möjligt utsätter publiceringsårtalet även för kompositioner.

A. A.

För orgel.

J. L. Emborg: Opus 44, Fire Orgelkompositioner. 1) Introduzione — Canon — Fuga, 2) Pastorale, 3) Tema con variazioni, 4) Toccata og Fuga. Nordiska Musikförlaget. Stockholm.

Allt postludier såsom varande en del av gudstjänsten, böra väljas med den största urskiljning, därom äro väl alla i denna stund ense. Den tid torde nu vara förbi, då diverse marschalbum utgjorde många organisters kanske enda postludietillgång. Med tillfredsställelse har man kunnat konstatera, att våra organister av i dag alls icke är tillfreds med vad dessa album kunnat ha att skänka. Allt kraftigare förnimmes kravet på »källor med friskare vatten».

En dylik källa är, det vågar jag genast säga, det häfte upptagande fyra orgelstycken, som J. L. Emborg utgivit på Nord. Musikförlaget. Vad som framför allt utmärker dessa nya kompositioner är kraft och mystik. Anslaget till det inledande stycket är som en lystringssignal, med vilken komponisten synes vilja påkalla uppmärksamhet icke endast för detta första stycke utan för häftet i sin helhet. Må det genast erkännas att signalen icke förklingar ohörd. Man lyssnar gärna till vad som här säges. En viss kärvhet i melodiken, intressant rytmik och kontrapunktiskt mästerskap äro egenskaper, vilka man blivit van att möta i Emborgs ti-

digare tonsättningar. Så ock här. Skada blott att han stundom låter kompositionen falla sönder i en hel rad smärre delar (det första stycket), vilket enligt min tanke i icke ringa grad stör den formella helgjutenheten.

Samtliga stycken äro korta och erbjuda icke några större tekniska svårigheter. Då de därjämte på grund av det alltigenom värdiga innehållet lämpa sig utmärkt just till postludier, bör häftet kunna emotse avsevärd spridning.

W. A.

Axel Raoul Wachtmeister: »In Memoriam» för orgel. (Till Gustaf II Adolfs 300-års minne 1632—1932.) A.-B. Nordiska Musikförlaget, Stockholm.

Huvudmotivet i denna orgelkomposition (med obl. pedal) har en ädelt sorgbunden karaktär och en viss heroisk tyngd. Skada blott att detta tacksamma uppslag ej blivit fullföljt med den konsekvens man här kunna förvänta. Grundtonartens mäktiga c-moll förflyktigas rätt snart genom en serie modulationer till helt främmande tonarter, varigenom ett oroligt drag faller över hela den musikaliska strukturen. I slutet återkommer första motivet i långsammare tidsmätt, onekligen till stor båtnad för tonsättningen, som härigenom förlänas något av det ödesbundna majestät, som borde ha kännetecknat det hela.

Jacob Nyvall.

För oboe och orgel.

Hans Schindler: Sonate für Oboe und Orgel. Op. 38, Veröffentlichung des Oboisten-Bundes 1932. Förlag: Merseburger in Leipzig.

Detta opus, av komp. tillägnad en svensk kollega, Oskar Lindberg, verkar i hög grad tilltalande, mindre genom egenarten hos motiv och temata än genom det sätt på vilket dessa tillvaratagits. God och välklingande musik, som framför allt ställer sin upphovsmans kontrapunktiska förmåga i bästa dager. Sonatens sista sats,

Einleitung und Fuge, kommer nog att enligt anmälares mening stå sig längst.

W. A.

För blandad kör.

Yngve Norén: Giv mig din frid. Pris 0.25 kr.

Tore Torlind: Anglarnas sång. Pris 0.30 kr.

Eyvind Alnæs: Sov och dröm en stund, du trötta jord. Pris 0.30 kr. Samtliga från A.-B. Nordiska Musikförlaget, Stockholm.

Yngve Noréns sång är helt och hållet en harmonisk sats, som vill tjusa genom vackra ackordsammansättningar. Det kan inte hjälpas att det blir lite för sött i längden. Sångens värde försvagas av bristfällig deklamation.

Friskhet och kraft utmärker Torlinds Anglarnas sång. Klangen i yttersatserna blir dock något tunn genom de spridda lägena, vilket bäst framgår därav att sången mycket väl skulle kunna utföras av manskör i samma tonart. Mellansatsen leder tanken till Wagner. Någon textdiktare finnes icke namngiven. Kanske är han synonym med komponisten. I varje fall har nog den senare lyckats bäst.

Den gamla zigenarvisan Mustalainen har Eyvind Alnæs arrangerat på ett utmärkt sätt. Enkelt och verkningsfullt. Till gudstjänstligt bruk kan den naturligtvis icke komma i fråga. Men vid konserter och andra tillfällen kan nog den smäktande melodien smälta åtskilliga hjärtan.

S. S.

Körsången. Sångsamling för blandad kör utgiven av Sveriges körförbund. Häfte 4. Pris kr. 1:50.

Det är icke utan rätt spända förväntningar man öppnar detta nya häfte av »Körsången». Det första numret »All den helga kristenhet» av Oscar Blom är välkänt redan förut genom Hymnarium, varför det är att förmoda, att våra kyrko-

körer hunnit införliva det med sin reper-toar. Vad som i detta häfte tilldrar sig den största uppmärksamheten är en »Mottett på Allhelgonadagen» av David Wikander. Enligt min mening har denne begåvade tonsättare sällan nått högre än här. Stilens klarhet, stämföringens pregnans och en djup personlig inlevelse ha här samverkat till skapandet av en kyrklig högtidssång, som värdigt kan sättas vid sidan av det bästa i sitt slag i vårt land. Sängsamlingen innehåller dessutom några arrangemang av svenska och tyska folkvisor, varav man särskilt lägger märke till »Jag fröjdas med de unga» (tysk folkvisa från 1400-talet), vilkens likhet med »In dulci júbilo» är påfallande. Gösta Lundborgs arr. av »Sju vackra flickor» utmärker sig för stor kontrapunktisk fyndighet, men företer därjämte en del hårdheter i stämföringen, vilkas förekomst i denna stil möjligen kunna diskuteras.

Jacob Nyvall.

För en röst och orgel.

Otto Olsson: *Härlig är helgedomen.*
Pris 1:80. A.-B. Nordiska Musikförlaget. Stockholm.

Ett mycket värdefullt tillskott till kyrkosångarnas repertoar. Monumental värdighet, stilla och innerlig andakt äro utmärkande för kompositionen. På ett synnerligen lyckligt sätt låter kompositören koralen »Vi tacka dig, o Jesu god» bilda ackompanjemang till en väl deklamerad solostämman. Texten har skrivits av komminister Arvid Lund till firandet av Gustaf Vasa-kyrkans altares 200-årsminne.

S. S.

Kyrkokonst.

Smidda järnkors på Ekshärads kyrkogård, tecknade av Oscar Jonsson, inledning av Brynolf Hell-

ner. Nordiska museets handlingar I. Stockholm 1932.

Litteraturen om vår svenska gravvårdskonst är påfallande torftig. Och dock är denna konst mycket rik, framför allt i trakter, som ha naturliga tillgångar på sten eller järn. I synnerhet äro gravmonumenten av järn värda ett studium i vårt land eftersom de uppvisa ett mycket stort formförråd, som har en utpräglad folklig karaktär. I de gamla bergslagsbygderna har denna folkliga konsttradition härskat åtminstone sedan 1600-talet. Sin högsta utveckling nådde denna smideskonst emellertid på 1700- och första hälften av 1800-talen.

På Ekshärads kyrkogård i Värmland finnas flera hundra smidda gravkorsbevarade. De äldsta härstamma från 1700-talets mitt, de yngsta från 1800-talets slut. Här har man därför ett enastående tillfälle att studera typernas utvecklingshistoria. Detta underlättas här av förekomsten av »ättehagar», varigenom samma hemman genom århundraden begravt på samma plats — en gammal, från forntiden nedärvd sed, som i andra delar av vårt land utrotades genom nitiska biskopars ingripande på 1700-talet.

I amanuensen Brynolf Hellners sakrika och förträffliga inledning till plansksamlingen i föreliggande verk skärskådas utvecklingen av de smidda gravvårdarna samtidigt som de olika typerna närmare skildras. I början av 1800-talet utbildas den typ, som man i dagligt tal brukar kalla värmländsk. Den är försedd med flera tvärramar behängda med talrika löv och en vimpel överst, som oftast bär den dödes initialer och dödsår. Vanligen äro dessa gravkors utförda av bondsmeder. Huvudelementen i formgivningen är av medeltida ursprung. Märkligt nog visar denna inhemska smideskonst knappast några inflytanden från härskande tidsstilar, vilket däremot är fallet med exempelvis den tyska.

Bengt Cnattingius.

Meddelanden.

Detta nummer, som pläгат utgå som 322-sidigt dubbelnummer, har på grund av mellankommande hinder måst utkomma med 16 sidor. Det kommande septembernumret skall i stället utvidgas till dubbelt format.

Musikbilagan, som åtföljer detta häfte, kan erhållas från Tidskriftens Redaktion, Bredgatan 14, Lund. Priset är 50 öre per exemplar.

Kyrkokalender

för augusti månad.

TRETTONDE SÖNDAGEN EFTER TRE-FALDIGHET.

Högmässa: Psalmer: 274: 2. 144: 8—10. 285: 6. 570. (154: 9, 10. 158.) 289: 7.

Allmän Kyrkobön: Alternativ III. Hymn:

I. I. Abert: Bland människors barn är så mörkt och kallt (Hymnarium II: 264.)

Postludium: Bach: Preludium och Fuga ii d-moll (Ed. Peters VIII.)

Aftonsång: 219: 1—4. 147: 1—3. 567: 5.

Grön skrud.

För veckans morgonböner:

Måndagen den 22 augusti. Sv. psb. 429: 6—8. 429: 9, 10. Psalt. 103: 15—22. Apg. 8: 14—40.

Tisd. 23. Sv. psb. 205: 1. 205: 8, 9. Psalt. 34: 2—9. Apg. 9: 1—21.

Onsd. 24. BARTOLOMEUS, APOSTEL. Sv. psb. 284: 1, 2. 284: 3. Psalt. 25: 4—14. Apg. 9: 22—43.

Torsd. 25. Sv. psb. 376: 1. 376: 7, 8. Psalt. 23. Apg. 10: 1—23.

Fred. 26. Sv. psb. 567: 1, 2. 567: 4. Psalt. 55: 2—9, 23. Apg. 10: 24—48.

Lörd. 27. Sv. psb. 579: 3. 579: 5, 6. Psalt. 92: 2—8, 13—16. Apg. 11: 1—30.

FJORTONDE SÖNDAGEN EFTER TRE-FALDIGHET.

Högmässa: Psalmer: 431: 1—4. 579: 1—6. 591: 3. 229: 6—9. (154: 9, 10. 158.) 194: 4.

Allmän Kyrkobön: Alternativ III. Hymn:

R. Norén: Lovsjungen Herren (Hymna-

rium II n:r 302: v. 2.) Postludium: Bach: Preludium och fuga, B-dur. (Ed. Peters VIII.)

Aftonsång: 326: 1—4. 269: 3—6. 324: 5. Grön skrud.

För veckans morgonböner:

Månd. 29. Sv. psb. 420: 1, 2. 420: 3, 4. Psalt. 108: 2—7. Apg. 12: 1—25.

Tisd. 30. Sv. psb. 213: 1, 2. 213: 3. Psalt. 116: 1—9. Apg. 13: 1—31.

Onsd. 31. Sv. psb. 229: 6. 229: 8, 9. Psalt. 141: 1—4. Apg. 13: 32—52.

För september månad

För veckans morgonböner:

Torsd. 1 sept. Sv. psb. 596: 1, 2. 596: 3. Psalt. 138: 1—8. Apg. 14: 1—28.

Fred. 2. Sv. psb. 147: 1, 2. 147: 3. Psalt. 77: 2—15. Apg. 15: 1—31.

Lörd. 3. Sv. psb. 334: 4. 334: 5. Psalt. 100. Apg. 15: 32—16: 18.

FEMTONDE SÖNDAGEN EFTER TRE-FALDIGHET.

Högmässa: Psalmer: 298: 1, 2. 298: 3—6. 120: 8, 9. 275: 1—4. (154: 9, 10. 158.)

592: 3, 4. Allmän Kyrkobön: Alternativ III. Hymn: Morén: Allas ögon vänta efter dig (Hymnarium II, n:r 304.)

Postludium: Bach: Preludium och fuga, g-moll (Ed. Peters VIII.)

Aftonsång: Psalmer: 31: 1—5. 615: 3—5. 298: 7, 8.

Grön skrud.

För veckans morgonböner:

- Månd. 5. Sv. psb. 430: 2, 430: 4. Psalt. 89: 2—7, 12—16. Apg. 16: 19—16: 40.
Tisd. 6. Sv. psb. 204: 1, 2, 204: 3. Psalt. 116: 12—19. Apg. 17: 1—21.
Onsd. 7. Sv. psb. 298: 1, 2, 298: 3, 4. Psalt. 84. Apg. 17: 22—18: 3.
Torsd. 8. Sv. psb. 298: 5, 6, 298: 7, 8. Psalt. 91. Apg. 18: 4—28.
Fred. 9. Sv. psb. 182: 1, 2, 182: 3. Psalt. 86: 1—13. Apg. 19: 1—22.
Lörd. 10. Sv. psb. 325: 6, 7, 325: 10. Psalt. 107: 1—9. Apg. 19: 23—20: 6.

SEXTONDE SÖNDAGEN EFTER TRE-
FALDIGHET.

- Högmässa: Psalmer: 323, 597, 647: 5, 187: 7—10. (176: 2, 150.) 497: 5. Allmän Kyrkobön: Alternativ III. Hymn: J. Morén: O Herre Gud, var mild och god (Nordiska Musikförlag.) Postludium: Sweelinck: Mein junges Leben hat ein End' (Alte Meister, Neue Folge.)
Aftonsång: Psalmer: 243: 1—7, 469: 6—8, 489: 6.
Grön skrud.

För veckans morgonböner:

- Månd. 12. Sv. psb. 424: 6, 7, 424: 9. Psalt. 63: 2—9. Apg. 20: 7—20: 38.
Tisd. 13. Sv. psb. 597: 1, 2, 597: 5. Psalt. 18: 2—7, 50. Apg. 21: 1—21: 26.
Onsd. 14. KORSMÄSSA. Sv. psb. 131: 1, 2, 131: 3. Psalt. 19: 8—15. Apg. 21: 27—22: 21.
Torsd. 15. Sv. psb. 250: 1, 2, 250: 3, 4. Psalt. 113: 1—7. Apg. 22: 22—23: 11.
Fred. 16. Sv. psb. 186: 1, 2, 186: 8. Psalt. 32: 1—8. Apg. 23: 12—35.
Lörd. 17. Sv. psb. 637: 3, 637: 4. Psalt. 33: 1—12. Apg. 24: 1—27.

SJUTTONDE SÖNDAGEN EFTER TRE-
FALDIGHET.

- Högmässa: Psalmer. 328: 1, 274: 3—7, 273: 1, 614: 1—4. (176: 2, 150.) 321: 4. All-

- män Kyrkobön: Alternativ III. Hymn: J. S. Bach: Lär mig din rena lära (Hymnarium II n:r 285.) Postludium: Walther: Meinen Jesum lasst ich nicht. (Alte Meister.)
Aftonsång: Psalmer: 595: 1—4, 144: 5—7, 168: 4, 5.
Grön skrud.

För veckans morgonböner:

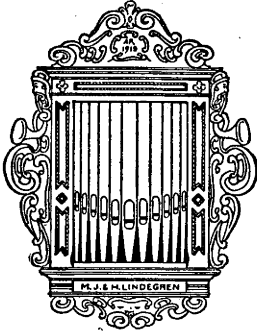
- Månd. 19. Sv. psb. 425: 2, 425: 5, 6. Psalt. 19: 2—7. Apg. 25: 1—27.
Tisd. 20. Sv. psb. 226: 3, 4, 226: 6. Psalt. 39: 5—14. Apg. 26: 1—32.
Onsd. 21. MATTHEUS, APOSTEL. Sv. psb. 211: 1, 211: 4, 5. Psalt. 119: 1—7. Apg. 27: 1—26.
Torsd. 22. Sv. psb. 36: 1, 2, 36: 4. Psalt. 46. Apg. 27: 27—28: 10.
Fred. 23. Sv. psb. 201: 3, 4, 201: 5. Psalt. 51: 3—14. Apg. 28: 11—31.
Lörd. 24. Sv. psb. 325: 1, 2, 325: 9. Psalt. 96: 1—10, 1 Tim. 1: 1—20.

ADERTONDE SÖNDAGEN EFTER TRE-
FALDIGHET.

- Högmässa: Psalmer: 208: 1, 203, 138: 2, 3, 625: 1—3. (176: 2, 150.) 172: 8. Allmän Kyrkobön: Alternativ III. Hymn: Becker: Gud är kärlek. (Mus. Sacra II, n:r 164.) Postludium: Kerll: Canzona. (Alte Meister, Neue Folge.)
Aftonsång: Psalmer: 200: 1—3, 583: 4—8, 199: 8.
Grön skrud.

För veckans morgonböner:

- Månd. 26. Sv. psb. 429: 1—3, 429: 5. Psalt. 145: 1—7, 1 Tim. 2: 1—3: 16.
Tisd. 27. Sv. psb. 178: 5, 178: 8, 9. Psalt. 71: 1—6, 15, 16, 1 Tim. 4: 1—16.
Onsd. 28. Sv. psb. 241: 1, 241: 5, 6. Psalt. 119: 9—16, 1 Tim. 5: 1—25.
Torsd. 29. MIKAEL. Sv. psb. 35: 1, 2, 35: 3. Psalt. 103: 15—22, 1 Tim. 6: 1—21.
Fred. 30. Sv. psb. 182: 1, 182: 4, 5. Psalt. 105: 1—9, 2 Tim. 1: 1—18.

W. J. & H. Lindegren

Orgelbyggare

Göteborg

Telefon 426 38.

Postadress: Göteborg 7. Telefon 426 38

Tillverkning av Piporglar enligt tillförlitliga, länge beprövade system, anpassade efter vårt lands klimatiska förhållanden. Alla delar tillverkas omsorgsfullt och av bästa material. Egen tillverkning av pipor.

Våra orglar hava av herrar musikkdirektörer och organister erhållit de högsta vitsord för såväl vackert intonation som exakt och behaglig funktion.

Renoveringar och omställningar utföras omsorgsfullt.

Herman Nordfors & Co.

PIPORGELFABRIK LIDKÖPING

Tel. Kontoret 145.

Tel. Bostaden 592.

Tillverkar piporglar efter nyaste konstruktioner. Moderniseringar, insättning av elektrisk bälgdrift och stämningar utföras omsorgsfullt. Finaste intyg från framstående musici. Dispositions- och kostnadsförslag på begäran omgående gratis.

LEDIGFÖRKLARADE KYRKOMUSIKERTJÄNSTER

A. Enbart kyrkliga tjänster

Klockare-, organist- och kyrkosångare-
befattningarna

i Söderköping sökes senast 8 augusti.
Lön 1,800 kr.

B. Förenade med folkskolläraretjänster.

I Fiftared (adr. Böne, Afärd), Alsborgs
län) sökes senast 8 augusti. Lön 400 kr.

I Herrberga (adr. Normlösa, Östergöt-
lands län) sökes senast 15 augusti. Skol-
form B 2. Lön 500 kr.

I Gnosjö (adr. Gnosjö, Jönköpings län)
sökes senast 11 augusti. Skolform C 1.
Lön 500 kr.

I Vittaryd (adr. Vittaryd, Kronobergs
län) sökes senast 13 augusti. Skolform
f. n. C 2. Lön 450 kr.

**BIBLAR GODA BAND
BILLIGA PRISER
PSALMBÖCKER
DIAKONISTYRELSENS BOKFÖRLAG, STOCKHOLM**

För Kyrkomusici

SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV. Av *Edv. Rodhe*. Kr. 12: 50.

SVENSK PSALM OCH ANDLIG VISA. Svensk psalmhistoria. Av *Emil Liedgren*. Häft. kr. 12: —, inb. kr. 14: —.

S: T JACOBS KYRKOORGEL. 1644—1930. Av *Waldemar Ahlén*. Illustr. Kr. 1: 75.

KYRKKLOCKOR, KLOCKARE OCH KLOCKSÄGNER I DALARNE. En studie. Av *Mats Amark*. Illustr. Kr. 6: 50.

DEN HELIGA SANGEN. En sängarhållning till kyrkokörer och kyrkliga ungdomskretsar. Av *Paul Nilsson*. Kr. 1: 50.

MINNEN FRÅN MIN BARNDOMS- OCH UNGDOMSTID. Av *Albert Schweitzer*. Övers. fr. tyskan. 2:a uppl. Kr. 1: 75.

KÖRSÅNGER (å capella) för gudstjänstligt bruk. 16 nummer. Av *C. Bohlin*. Kr. 3: —.

IN MEMORIAM S: TÆ BIRGITTÆ. Senkvenser, antifoner och hymner ur Vadstena klostrets sångskatt. Av *Anders Jobs* och *Hugo Berggren*. 2:a uppl. Kr. 1: —.

UNDER VÄGEN. Julsånger m. m. 28 nummer. Av *R. Kihlberg*. Kr. 2: 50.

MOTETTER OCH HYMNER. Av *John Morén*. Kr. 3: —.

ADVENTS- OCH JULSÅNGER för blandad kör och orgel. Av *Otto Olsson*. 2:a uppl. Kr. 3: —.

Svenska Kyrkans
Diaconistyrelses Bokförlag

K. Musikkonservatorium.

Studieåret 1932—1933.

Inträdessökande skola anmäla sig personligen:

till Piano (såsom huvudämne) Torsdagen den 1 sept. kl. 9 f. m.;

till Orgel (samt piano, biämne till orgel) Torsdagen den 1 sept. kl. 10 f. m.;

till Stråkinstrument (violin, altviolin, violoncell, kontrabas), Blåsinstrument, Harpa och Komposition: Lördagen den 3 sept. kl. 9.30 f. m.;

till Sång (även för kantors- samt högre och lägre musiklärarexamen): Måndagen den 5 sept. kl. 9.30 f. m.

För att bli antagen till elev fordras:

1) musikalisk begåvning och tillräcklig vokal, instrumental eller musikteoretisk utbildning för att kunna tillgodogöra sig undervisningen vid läroverket inom den avdelning och grupp, i vilken inträde sökes;

2) nöjaktig insikt i musiklärans första grunder (se Bergenson: »Musiklärans första grunder», eller jämförligt arbete);

3) fullständigt avgångsbetyg från egentlig folkskola eller ock vederbörligt intyg om motsvarande kunskapsmätt;

4) ålder av minst 15, högst 25 år;

5) åldersbetyg, innehållande uppgift om födelseort och födelsedag;

6) intyg av läkare enligt av akademien fastställt formulär;

7) för omyndig tillståndsbevis av målsman.

Undervisningen är kostnadsfri.

Elev erlagger vid inträde i Konservatorium inskrivningsavgift med 10 kr. samt terminsavgift med 5 kr. och vid varje följande termins början terminsavgift med 5 kr.

Dessa medel tillfalla stipendiefonden.

Närmare upplysningar meddelas av konservatoriets Direktör, som för detta ändamål träffas på sitt ämbetsrum i Musikaliska Akademiens hus, Stallgatan 9, Onsdagen den 31 aug. från kl. 11 f. m. till 2 e. m. samt på de anmälningstider, som äro bestämda för inträdessökande.

OBS! Den, som önskar avlägga examensprov vid slutet av vårterminen 1933, bör härom göra anmälan till Konservatoriets direktör före den 15 april.

F. M. Allard

Från Luther till Bach

Liturgisk-musikaliska studier.

*

»Förf. är en framstående kännare och främjare av kyrkosången. Med föreliggande arbete har han gjort en ny insats av högt värde... Även den musikaliskt intresserade lekmannen skall läsa boken med nöje och utbyte.»

John Hansén i tidn. Östgöten.

»Synnerligen intressant och lärorik.»
Komm. F. Dahlby i Vimmerby Tidning.

»Sin avsikt att skänka en historisk framställning av den evangeliska kyrkmusiken har förf. förverkligat på ett mästertligt sätt. Boken torde fylla högt ställda anspråk... synnerligen lättläst. Man må, inte minst för vårt gudstjänstlivs skull, hoppas, att boken måtte få den största och allmännaste spridning bland vårt folk.»

Kyrkoh. J. E. Nyström i Östgöta-Bladet.

»Synnerligen förnämlig... värd att uppmärksammas... av allra största värde för körledare och körmedlemmar, ja, för alla kyrkosångens vänner.»

Grafo i Sundsvalls-Posten.

»Ett av sakkunskap och vederhäftighet buret arbete... Att det skall finna ingång hos alla, som å dragande kall och ämbetets vägnar ha att syssla med kyrkosång är självklart... Alla andra som älska kyrkosång i dess olika former borde även förskaffa sig och göra sig bekanta med detta arbete.»

Stadskomm. Ax. Malmberg i Trelleborgs Tidn.

»Verket är mycket objektivt och lugnt hållet och fritt från all polemik... populärt skrivet... den lutherska koralen utgör det centrala i hans framställning... boken måste hälsas med glädje.»

J. S. i Församlingsbladet (Helsingfors).

»Namnet Allard har i många år åtnjutit ett mycket gott anseende, när det gäller det hymnologiska området. Det torde därför vara tillräckligt att för intresserade påpeka att Allard nu i bokform utgivit de föreläsningar, som han på många platser i vårt land hållit vid kyrkmusikaliska högtider.»

Hovpred. H. Lindholm i Bords Tidning.

*

Häft. 3: 75, inb. 4: 75.

SVENSKA KYRKANS
DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG